

KÁRPÁTALJAI KULTÚRKRÓNIKA

2014. OKTÓBER – NOVEMBER

ELISMERÉSEK

* **Ifj. Vidnyánszky Attila** színművész megkapta a Gundel Művészeti Díjat.

ESEMÉNYNAPTÁR

OKTÓBER

* Fennállásának 25. évfordulóját tartotta meg a Lemberg-i Magyar Kulturális Szövetség. Az eddig elért eredményekről **Szarvas Gábor** elnök tartott beszámolót. Ebből az alkalomból került sor a Lvivi Építész Szövetség Székházában **Öelshléger-Óry Lajos** építész életmű-kiállítására. Az Ötletek Múzeumában megnyílt **Ilku Zoltán** képzőművész grafikai műveket bemutató kiállítása.

* A Munkácsi Állami Egyetem Humán-pedagógiai Koledzsének dísztermében megemlékezést tartottak Nedeczei János egykori polgármesterről és az általa 100 esztendeje alapított *Munkácsi Magyar Királyi Állami Elemi Népiskola Tanítóképző Intézetéről*.

* A Pro Arte-Munkács társadalmi civil szervezet és vezetője, **Matl Péter** munkácsi szobrászművész kezdeményezésére első alkalommal rendezték meg az I. Kárpátaljai Kőszobrász Tábor Borzsován. A művészeti táborban részt vettek: **ifj. Hidi Endre** (Nagydobrony), **Matl Péter**, **Matl Árpád** (Munkács). A tábor végeztével felavatták a résztvevők egy-egy alkotását Borzsován, Mezőváriban és Haláboron.

* Az aradi vértanúk napján a MÉKK szervezésében, **Dupka György** elnök közreműködésével rendhagyó történelmi óra keretében az ungvári magyar kar történelem szakos diákjainak részvételével koszorúzással egybekötött megemlékezést tartottak az ungvári Kálvária temetőben Szegelethy János honvédtiszt sírjánál.

* A KMKSZ meghívására **Próhle Gergely**, az Emberi Erőforrások minisztériumának nemzetközi és európai uniós ügyekért felelős helyettes államtitkára a nemzeti gyásznap megemlékezésén beszédet tartott Nagyszőlősen, a Perényi Zsigmond emlékszobornál.

* A megrendezték a 14. Határon Túli Magyar Irodalom Napjait Szé-

keszfehérváron. A rangos eseményen az *Együtt* című irodalmi folyóiratot **Vári Fábrián László** József Attila-díjas költő, az MMA Irodalmi tagozatának tagja, a szerkesztőbizottság elnöke képviselte.

* A Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége (MÉKK) a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet közreműködésével és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával megrendezte hagyományos találkozóját: a VIII. Együtt Írótábort – Kárpátaljai Magyar Irodalmi Napokat október 8-11. között. Ezúttal az irodalmi karavánban a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság tagjai vettek részt, köztük **Csordás László (elnök), Marcsák Gergely, Kertész Dávid, Pógyor Adrián, Gálfi Dezső, Pák Diána, Ráti Emese, Shrek Tímea, Pusztai-Tárczy Beatrix, Lőrincz P. Gabriella, Bakos Kiss Károly**. A KVIT-eseken kívül **Bartha Gusztáv** író, **Szemere Judit** lapszerkesztő is bekapcsolódott a programba, amely több magyarlakta települést, magyarság-intézményt, könyvtárat és iskolát érintett.

* „Az első világháború emlékére” címmel a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Történelem- és Társadalomtudományi Tanszéke a Kárpátaljai Magyar Protestáns Tudományos Egyesülettel tudományos konferenciát szervezett. Ezenkívül megnyitották „Az első világháború

emlékére” című kiállítást a főiskola Gross Arnold termében.

* *Szovjet deportálások a Kárpát-medencében 1944–1945-ben* címmel Kolozsváron nemzetközi nyitókonferenciát tartottak a „malenykij robot” 70. évfordulója kapcsán a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem szervezésében. Kárpátaljáról **Dupka György** történész vett részt és tartott előadást a magyarságot, németiséget ért 1944-es tragikus eseményekről.

* A beregszászi Európa-Magyar Házban a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet és az OSZK Könyvtári Intézet Oktatási és Humánerőforrás-fejlesztési Osztály szervezésében „*Szín – Tér/Tár – Könyvtár*” kétnapos képzést szervezett a könyvtárosok, közművelődési munkatársak számára. A tanfolyamot **Vraukóné Lukács Ilona** főtanácsos, a Nyíregyházi Móricz Zsigmond megyei és Városi Könyvtár főtanácsosa vezette. A résztvevőket **Zubánics László** elnök köszöntötte.

* **Csuprik Etelka**, a Kárpátaljai Megyei Filharmónia szólistája, Ukrajna érdemes művésze kezdeményezésére koncertsorozatot tartottak a Kárpátaljai Megyei Filharmóniában.

* Az ungvári börtön falán elhelyezett emléktáblánál – a korábbi évekhez hasonlóan – a kárpátaljai magyar szervezetek és az ungvári Magyar Főkonzulátus megemlékezést tartott a magyar Forradalom és Sza-

badság harc évfordulója alkalmából. Többek között ünnepi beszédet tartott **dr. Brenzovics László**, a KMKSZ elnöke, **dr. Spenik Sándor** az ungvári magyar kar dékánja, az UMDSZ ungvári városi szervezetének elnöke, **Dupka György**, a MÉKK elnöke és mások.

* Ungváron a Dayka Gábor Közepiskolában is megemlékeztek az 1956-os dicső, ám tragikus véget ért forradalomról és szabadságharcról. Az ungvári Magyar Főkonzulátus (**Balogh Dénes** konzul), a MÉKK (**Dupka György** elnök) és a tantesület koszorúzást tartott az iskola falán elhelyezett emléktáblánál.

* Fennállásának 25. évfordulóját háromnapos rendezvénysorozattal ünnepelte a közelmúltban a Magyarok Kijevi Egyesülete. A hagyományos Kijevi Magyar Napok keretében koszorúzást tartottak Liszt Ferenc kijevi emléktáblájánál, hangversenyen vettek részt Liszt Ferenc születésnapja alkalmából. Ezt követően református istentisztelet volt a kijevi Szent Katalin evangélikus templomban. A központi megemlékezésre és koszorúzásra a kijevi Magyar dombon lévő Honfoglalási emlékjelnél került sor. Megnyitották Magyar Árpád „*Dimenziók*” című kiállítását a Solom Alejhem Múzeumban. A Kijevi Jogi Egyetemen megtartották az egyesület tisztújító közgyűlését, melyen megem-

lékeztek a 25 éves Magyarok Kijevi Egyesületéről is.

* Zenei előadássorozattal lépett fel Kárpátalja több magyarlakta településén **Nagy Csaba** magyarországi Bartók-díjas tárogatóművész, az Egyetemes Kultúra Lovagja. II. Rákóczi Ferenc fejedelemre emlékezve zenei előadás-sorozatot tartott a kárpátaljai magyar tanintézményében, köztük a Beregszászi 6. Sz. Általános Iskolában.

* Polónyi Károly és Jolán beregszászi születésű festőművész testvérek tiszteletére emléktáblát avattak a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium falán. Ünnepi beszédet **Dalmay Árpád**, a Beregszászért Alapítványt kuratóriumának elnöke tartott.

* Szép Ernő *Lila akác* című művét többször is bemutatták a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház társulatának előadásában.

* A munkácsi **Medveczky Róbert** régiséggyűjtő a kárpátaljai vonatkozású, köztük a Munkácsot ábrázoló képeslap kollekciójából kiállítás nyílt Munkácson.

NOVEMBER

* Nyíregyházán az evangélikus templomban Gyülekezeti napot tartottak a „malenkij robot”-ra való elhurcolások 70. évfordulóján, illetve Nyíregyháza gyásznapiján, amelyen **Dupka György** történész tartott elő-

adást *A kollektív bűnösség elvének alkalmazása a kárpátaljai/Kárpát-medencei magyarokkal és németekkel szemben* címmel.

* A beregszászi Főiskolai Református Ifjúsági Gyülekezet (FRIGY) szervezésében az élő kárpátaljai magyar irodalom témakörében irodalmi estet tartottak, amelyen részt vett **Bakos Kiss Károly, Lőrincz P. Gabriella, Marcsák Gergely, Pógyor Adrián, Shrek Tímea**.

* Horváth Anna születésének 90. évfordulója alkalmából Emléknapot szerveztek a Beregszászi 6. sz. Általános Iskolában, ahol kiállításra került sor a művész nő alkotásaiból. Ugyanitt felavatták emléktábláját, majd elkészült síremlékét a beregszászi római katolikus temetőben.

* A nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár olvasótermében kamarabeszélgetés zajlott le **Dupka György** GULAG-kutatóval eddigi kutatásai eredményeiről és a „malenkij robot” témakörben megjelent kötetéről. Közreműködött **Zubánics László** történész, egyetemi tanár.

* A Magyarok Kijevi Egyesülete kezdeményezésére a fővárosban megrendezték az Ötödik Magyar Kortárs Filmhetet a „Kijev Filmszínház” Kulturális Központban.

* A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet és az OSZK Könyvtári

Intézet Oktatási és Humán erőforrás-fejlesztési Osztály szervezésében „Szín – Tér/Tár – Könyvtár” témakörben záró képzést szerveztek a könyvtárosok, közművelődési munkatársak számára. A vendégeket **Zubánics László**, a KMMI elnöke köszöntötte. Közreműködött **Vraukóné Lukács Iona**, a nyíregyházi Móricz Zsigmond megyei és Városi Könyvtár főtanácsosa.

* A Munkácsi Városi Galériában megnyílt **Bokotej Loránd** avantgard művész, szobrász kiállítása.

* Megjelent a „Kárpátalja és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye népművészeinek és kézműveseinek Katalógusa” című kiadvány, amelyet sajtótájékoztató keretében mutattak be a katalógusban szereplő kézművesek munkáival együtt az Apagyi Művelődési Házban.

* **Vidnyánszky Attila** rendezésében Zelei Miklós *Zoltán újratemetve* című darabját tűzte műsorára a Nemzeti Színház. Az előadást november 17-én Budapesten, 21-én Beregszászban láthatta a közönség.

* A Kárpát-medence magyarságának tehetséges és jeles képviselői *A magyar nyelv napját* méltatták a budapesti Vigadóban. Kárpátalját többen is képviselték, többek között **Marcsák Gergely**, aki Kincseshomok mesevilágából mondott el egy népmesét, **Krón Melinda** pedig nagydobronyi népdalt énekelt.

* Nyolcadik alkalommal rendeztek szavalóversenyt Sütő Kálmán és Kecskés Béla, a kárpátaljai magyar irodalom kiemelkedő alkotói emlékére szülőfalujukban, a Somi Általános Iskolában. Idén ötven diák és egy óvodás korú gyerek vett részt a versenyen. A rendezvény fő támogatója a KMMI és a MÉKK volt.

* Az egész Kárpát-medencére kiterjedő Héttorony Fesztiválnak Péterfalván is voltak rendezvényei. A Képtárban nagy sikernek örvendő programokat bonyolított le **Kiss Ferenc** zenekara, az Etnofon közreműködésével. A magukkal hozott Makovecz Imre írásaiból és rajzaiból kiállítást rendeztek, amelyet **Borbélyné Perduk Beáta** képtárigazgató mutatott be. Ezt követően **Kiss Ferenc** beszélgetett a közönség előtt **Vári Fábián László** költővel népköltészeti gyűjtéseiről, a folklór és a kortárs költészet viszonyáról, a kisebbségi létről.

* Freiburgban, az itteni Kelet-Európai Németekért Néprajzi Intézetben **Molnár D. Erzsébetet**, a Rákóczi-főiskola oktatója, a Lehoczky Tivadar Kutatóközpont munkatársa tartott előadást *A kárpátaljai németek deportálása a szovjet rendszer kiépítése idején (1944-45)* címmel.

* A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Történelem és Társadalomtudományi Tan-

széke és Lehoczky Tivadar Intézete nemzetközi tudományos konferenciát szervezett a sztálini megtorlásokról. A konferencia négy országból érkezett előadói újabb felkutatott dokumentumok és más kutatási eredmények alapján igyekeztek pontosítani, hogy mi és hogyan történt az 1944-ben a szovjet megszállók által lágerekbe hurcolt magyar férfiakkal. A konferencia résztvevőit köszöntötte **Brenzovics László**, a KMKSZ elnöke, **Orosz Ildikó**, a Rákóczi-Főiskola elnöke, **Szilágyi Péter**, a Nemzetpolitikai Államtitkárság kabinetfőnöke, aki maga is történész, dr. **Tóth Mihály**, a Szolyvai Emlékparkbizottság elnöke.

* A munkácsi vár kiállítótermeiben nyitották meg a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága kiállítását, amely bemutatja **Magyar László**, **Temető István**, **Tóth Róbert**, **Berecz Margit**, **Veres Ágota**, **Kulin Ágnes**, **Kalitics Erika**, **Habda László**, **Kopriva Attila**, **Dikun György**, **Soltész István**, **Erfán Ferenc**, **Réti János**, **Villasek Tibor** legújabb alkotásait.

* Beregszászban, az Európa–Magyar Házban nemzetközi emlékkonferenciát rendez a malenykij robot 70. évfordulója alkalmából a Szolyvai Emlékparkbizottság. A megjelenteket **Dupka György**, az emlékparkbizottság felelős titkára üdvözölte. **Kiss László** magyarországi reformá-

tus lelkész imádkozott az elhurcoltak lelki üdvéért. **Nagy Anikó**, az Ungvári Filharmónia énekeske lágerdalokat adott elő, **Lórinccs P. Gabriella** lágerverset mondott, **Bakos Kiss Károly** a témához kapcsolódó saját versét szavalta el. Bemutatták **Okszana Holovcsuk** dokumentumfilmjét, mely az 1944–45-ös eseményeket idézi fel. A tanácskozáson *A rehabilitálás ügye az ukrán törvényhozásban* címmel **Gajdos István**, a VI. összehívású parlament képviselője tartott előadást. A konferencián **dr. Tóth Mihály**, a Szolvyvai Emlékparkbizottság elnöke a testület sokrétű tevékenységéről szólt, majd ismertette **Dupka György** doktori (PhD) értekezését, amely a hetven éve történt tudományos feldolgozása. **Alejszjij Korszun** kutató legújabb okmánygyűjteményét mutatta be, amely a koncepciós perekkel, a kulákküldözéssel kapcsolatos levéltári dokumentumokat tartalmaz. **Csordás László** irodalomkritikus a malenykij robotnak a kárpátaljai magyar irodalomban való jelenlétéről tartott előadást, míg **Matkovits Kretz Eleonóra** a Kárpát-medencei németek kálváriájáról beszélt. A rendezvényt követően a résztvevők megkoszorúzták az elhurcoltak beregszászi emlékművét.

* A Szolvyvai Emlékparkban a megemlékezés keretében avatták fel Raul Wallenberg svéd diplomata, a kommunista diktatúra áldozata dom-

borművét, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának adományát. A dombormű alkotója az ungvári **Mihajlo Kolodko** szobrászművész.

* Ökumenikus istentisztelettel egybekötött koszorúzást tartottak a sztálinizmus áldozatainak és a II. világháborúban hősi halált halt magyar katonák emlékére a Szolvyvai Emlékparkban. **Zubánics László** történész megnyitója után **dr. Tóth Mihály**, az Szolvyvai Emlékpark-bizottság elnöke üdvözölte a megjelenteket. A történelmi eseményeket, azok manának szóló üzeneteit foglalták össze a szónokok: **dr. Keskeny Ernő**, **Hennagyij Druzenko**, **Schiffer András**, **Gajdos István**, a VI. összehívású Legfelső Tanács képviselője, **dr. Lengény Zsolt**, **Matkovits Kretz Eleonóra**, **Köteles László** és **Dupka György**, az emlékpark-bizottság titkára. A főhajítás végén **Majnek Antal**, a Munkácsi Római Katolikus Püspökség megyéspüspöke, **Pocsai Vince** és **Kiss László** református tiszteletes, **Mihajlo** atya szolvyvai, valamint **Gulybán Tibor** felsőzsolcai görög katolikus parochus ajánlotta Isten kegyelmébe az ártatlan áldozatokat, és kérte az Úr áldását a veszteséget szívükben hordozókra. A megemlékezés koszorúzással fejeződött be.

* A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség szervezésében közel félezeren gyalogolták végig a Munkácsától Szolvyvaig tartó 26 km-es távolsá-

got. Ezt az útvonalat tették meg a sztálini terror áldozatai – nagyapáink és dédapáink – 1944 novemberében.

* „Malenykij robot”-emléknapot rendeztek Kazincbarcikán. **Sajó Attila**, a helyi Német Önkormányzat elnökének meghívására filmvetítéssel egybekötött előadást tartott többek között **Dupka György** történész.

* A Gulágkutatók V. Nemzetközi Konferenciáját Szerencsen tartották meg. Kárpátaljai elhurcoltakról előadást tartott többek között **Dupka György** és **Molnár D. Erzsébet** történész.

* Az alkotók jelenlétében mutatták be *A szarvassá változott fiú* című **Juhász Ferenc**-költeményből **Vidnyánszky Attila** rendezésében készült filmet Budapesten, az Uránia Nemzeti Filmszínházban.

* A Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság Irodalmi beszélgetések című rendezvényén sor került az *Együtt* c. folyóirat és a legújabb kárpátaljai könyvek bemutatójára. Közreműködött **Vári Fábíán László** József Attila-díjas költő, az MMA Irodalmi Tagozatának tagja és **Dupka György**, a MÉKK elnöke, a bemutatott kiadványok felelős kiadója.

* Szép Ernő *Lila akác* című művét többször is bemutatták a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház társulatának előadásában.

* Az I. világháború kezdetének 100. évfordulója alkalmából Munkács az I. világháború forgatagában cím-

mel kiállítás nyílt a munkácsi vár néprajzi múzeumában.

* A beregszászi **Imre Ádám** képzőművészeti kiállítását rendezték meg a Lágymányosi Ökumenikus Központban.

* Harminchárom Munkácsról és környékéről származó festő képeiből nyílt kiállítás a Munkácsi Városi Galériában. A kiállítás látogatói megtekinthették **Kopriva Attila**, **Micska Zoltán**, **Jurij Szarkevics**, **Angyalosi Sándor**, **Ladislav Bucsin**a és mások alkotásait.

* Elhunyt **Petykó Ágnes**, aki több mint három évtizeden át volt a kárpátaljai rádió magyar hangja. 1975-től 2010-ig dolgozott a megyei televízió és rádió magyar főszerkesztőségében.

ÚJ KÖNYVEK

MEGJELENT

Bartha Gusztáv: *A gabonafarkas legendája*. Válogatott novellák, 1988-2012. Kárpátaljai Magyar Könyvek 228. Ungvár-Budapest, Intermix Kiadó, 2014.

Csordás László: *A szétszóródás árnyékában*. (Tanulmányok, esszék, kritikák). Kárpátaljai Magyar Könyvek. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2014.

Ferenczi Tihamér: *A magány templomában*. Versek. Kárpátaljai Magyar Könyvek. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2014.

Nagy Zoltán Mihály: *Ünnep Szodomában.* Regény. Kárpátaljai Magyar Könyvek. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2014.

Szépesszony dombja. Kárpátaljai történeti és helyi mondák. Összeállította: Dupka György és Zubánics László. Kárpátaljai Magyar Könyvek 227. Ungvár-Budapest, Intermix Kiadó, 2014. Tárolt változat: http://www.kmmi.org.ua/books?menu_id=9&submenu_id=29&book_id=444

Dupka György: *A szovjet hatóság megtorló tevékenysége Kárpátalján 1944-1991 között.* (történelmi szociográfiai hatásvizsgálat levéltári források, dokumentumok alapján). Történelmi szociográfia. Kárpátaljai Magyar Könyvek. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2014.

Dr. Tóth Mihály-Dr. Cserniczkó István: *Tudományos-gyakorlati kommentár Ukrajnának az állami nyelvpolitika alapjairól szóló Törvényhez.* Kárpátaljai Magyar Könyvek 234. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2014. Tárolt, letölthető változat: http://www.kmmi.org.ua/books?menu_id=9&submenu_id=26&book_id=467

Pomogáts Béla: *A lélek térképe.* Kárpátalja szellemi életével kapcsolatos tanulmányok, előadások. Kárpátaljai Magyar Könyvek 233. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2014. Tárolt, letölthető változat: http://www.kmmi.org.ua/books?menu_id=9&submenu_id=26&book_id=468

Tárczy Andor, *Úgy szépen.* Versek. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2014.

MEGJELENÉS ALATT

„Uram... segíts haza miniket...!” *Versek, imák, levelek, naplórészletek a sztálini lágerekből (1944-1959) a „malenkij robot” 70. évfordulójára.* Összeállította, a jegyzeteket és az utószót írta: Dupka György. Kárpátaljai Magyar Könyvek 236. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2014.

ELŐKÉSZÜLETBEN:

Dupka György: *Népiértás Kárpátalján.* Elhurcolt magyarok, németek és más népek sorsa. Történelmi szociográfia. Kárpátaljai Magyar Könyvek 239. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2014.

DOKUMENTUMFILM

* **Sieghard Rasendorf** német mecénás és **dr. Tóth Mihály,** a Szolyvai Emlékparkbizottság elnökének kezdeményezésére ukrán-orosz nyelven (tervezik német és magyar változatának elkészítését is) film-rekviem készült a *„Kárpátaljai magyarok és németek internálása és deportálása 1944-1955 kö-*

zött” címmel (48,57 p.). A 70 éve történt eseményeket feldolgozó film-rekviem dokumentum-anyagának összeállításában többek között részt vett **Alekszej Korszun, Dupka György** és **Zubánics László** történész. Forgatókönyv- és szövegíró,

narrátor: **Okszana Golovesuk** (Munkács). Rendező, operatőr: **Olekszandr Griciv** (Munkács). A film letölthető és megtekinthető: <https://www.youtube.com/watch?v=gclOzg8mk8I>

Összeállította: *Dupka György*

